
Jadwiga Czachowska – mól książkowy

Seria: Profesorki Super-Babki

Odcinek nr: 47

Omawiana/Polecana książka:

Przypomniane. Profesor Jadwiga Czachowska¹ w Instytucie Badań Literackich PAN.

**Pod redakcją: Ewy Głębieckiej i Alicji Szałagan. Instytut Badań Literackich PAN
Wydawnictwo, Warszawa 2015.**

**Książki są jak towarzystwo, które sobie człowiek dobiera.
Monteskiusz**

Książki polecane w niniejszej serii są warte przeczytania – dlatego omawia je eseista. Niektóre odcinki serii ukazują się drukiem w czasopiśmie „MARGINES” (na ATH w Bielsku-Białej), wybrane grupy esejów omawiane były na Uniwersytecie Trzeciego Wieku ATH (x2), a także w Bibliotece na Osiedlu Karpackim w Bielsku-Białej (x2). Jeśli się czyta książki – to warto zastanowić się jak wybrać lekturę. Eseista ma nadzieję, że pomoga wybrać takie publikacje, które są wartościowe i pomagają myśleć.

**Ludzie przestają myśleć, gdy przestają czytać.
Denis Diderot**

¹ <https://krytykapolityczna.pl/kultura/czytaj-dalej/jadwiga-czachowska-czyli-humanistyka/>;

<https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/Czachowska-Jadwiga;3888936.html>; wpis w encyklopedii,

=====

Bohaterką odcinka jest Pani Profesor z Instytutu Badań Literackich PAN² z Warszawy. Nasze bohaterki poprzez tę serię wyłaniają się jakby ze mgły – niebytu, niewiedzy, zapomnienie, lekceważenia...

Omawiana książka ma miękkie okładki ze skrzydełkami³. Tym razem są one bez zdjęć lub uwag. Książka liczy 244 strony. Ma wiele czarno-białych i kolorowych zdjęć. Wydana została w serii: 'Z historii IBL PAN', a powstała ona w ramach projektu badawczego finansowanego przez władze RP. Należy do książek wydawanych przez instytucje naukowe i uczelnie dla uczczenia swoich wybitnych pracowników. „Nowa” urocza tradycja. Ma format małego zeszytu szkolnego, zawiera indeks nazwisk, spis treści znajduje się na końcu książki. Słowo wstępne napisały Redaktorki. Następnie mamy krótki życiorys Bohaterki. Jest pełna bibliografia Jej prac, a także wspomnienia Jej samej oraz krótkie notki o Niej - kilkunastu Jej współpracowników. Papier jest biały, miękki, czcionka dość duża – generalnie praca jest wydana niezwykle starannie. PAN czyli Polska Akademia Nauk – zobowiązuje do najwyższego poziomu we wszelkich aspektach.

Przedmiot badań i działalności Bohaterki to bibliografia, zasoby archiwalne, listy (epistolografia⁴) wybitnych postaci życia literackiego w Polsce, sylwetki literatów polskich, najbardziej nieznanne i najdziwniejsze typy publikacji – jak np. niemiecki magazyn dla oficerów polskich zamkniętych w oflagach w czasie II-giej wojny światowej. Wydaje się to 'egzotyczne', niebywałe, ale jednocześnie piękne, patriotyczne i rzeczywiście potrzebne z zwariowanym dzisiejszym świecie. Pracowała 'w epoce przed-komputerowej' – patrz zdjęcia strony: 110, 145, 168, 176, 181 oraz 215 – na każdym z nich w tle znajdują się drewniane szafy katalogowe, z szufladami z fiszkami, dziś wszystko to powinno być zdigitalizowane, zdjęcie ze strony 115 to praca w czytelnii!!!!!! Kto tak dziś pracuje? Eseista spędzał godziny w czytelnii Politechniki Śląskiej na ul. Wincentego Pstrowskiego⁵, czytelnii czasopism UŚ w Katowicach

² <https://ibl.waw.pl/>; o instytucie.

³

https://zapytaj.onet.pl/Category/002,001/2,11654165,Jaka_to_okladka_Miekk_a_broszurowa_i_miekk_a_ze_skrzydelkami_.html;

⁴ <https://pl.wikipedia.org/wiki/Epistolografia>; opis słowa i problemu w Wikipedii.

⁵ https://pl.wikipedia.org/wiki/Wincenty_Pstrowski - bohater socjalizmu.

=====

na ul. Bankowej oraz w Oddziale Książnicy Beskidzkiej na ul. Podcienie (tzw. dział zbiorów specjalnych) w Bielsku-Białej. Dziś każdy włącza 'scholargoogle'.

Między innymi opracowała z zespołem „Słownik pisarzy polskich”, (str. 30) hasła osobowe w 'Słowniku biograficznym teatru polskiego 1765-1965', w monografii 'Literatura polska i teatr w latach II wojny światowej. Bibliografia'; oraz wiele innych. Zatem nie tylko 'mól książkowy', ale i tytan pracy.

Fakty z życiorysu Bohaterki

Urodziła się w roku 1922 we Lwowie. Ojciec eseisty, z kolei, urodził się we wsi Sokolniki tuż obok Lwowa w roku 1924, chodził on piechotą do gimnazjum we Lwowie, a w czasie wojny do pracy – remonty torów kolejowych. Może się spotkali w restauracjach lub na ulicach tego miasta? Ciekawe – Jej ojciec Antoni Michał Leon był synem Czecha Antoniego Novaka (jak to we Lwowie bywało). Ojciec Bohaterki po ślubie przyjął nazwisko Nowak-Przygodzki (spolszczył pisownię nazwiska Novak). Dość to rzadkie, aby przyjąć nazwisko żony, nawet w dzisiejszych czasach. Był adwokatem, ale i społecznikiem np. działał w Związku Obrońców Lwowa oraz skautingu!! Mama Jadwiga była lekarzem (o korzeniach szlacheckich, herb 'Rola'), ale wiadomo, że II Rzeczypospolita zrównała wszystkich swoich obywateli. Jadwiga miała młodsze rodzeństwo: dwóch braci i siostrę. W mieszkaniu rodziców był np. obraz autorstwa S.I. Witkiewicza, jest on potem widoczny na jednym ze zdjęć z mieszkania Bohaterki, a zatem przypadł Jej w spadku i udało się go po wojnie zabrać do nowej Polski. Rodzina inteligencka, społecznikowska, dbająca w sposób mądry o wychowanie dzieci, w tym o języki obce – od młodości władała płynnie językiem francuskim. Działała już w Związku Harcerstwa Polskiego (poprzednio nazywanego skautingiem) (jak to bywa u wielu naszych bohaterek!). W 1939 miała 17 lat. Została przymusowo obywatelką Sowieckiego Sojuza. Kontynuowała naukę w radzieckiej 10-latce. Potem Niemcy przyszli – Lwów znalazł się w Generalnej Guberni (Dystrykt Galicyjski)⁶. Hitlerowcy zaczęli od mordowania i kradzieży (niewiarygodne

⁶ https://pl.wikipedia.org/wiki/Generalne_Gubernatorstwo; krótkie dane i mapki.

=====

do dzisiaj co za złodzieje). Z swojego domu na Wzgórzach Wóleckich rodzina Bohaterki widziała akcję rozstrzeliwania profesorów uczelni lwowskich. Wkrótce tenże dom został im zabrany, dostali przesiedlenie – jednak przydzielono im mieszkanie w swoim mieście w starym domu parterowym... Czy dziwne, że wstąpiła do konspiracji? Raczej nie! W 1944 roku została jednak aresztowana przez Hitlerowców. Ciągana do kilku więzień, została wykupiona przez rodzinę – Hitler cofał się, korupcja jednak się zdarzała. Ona przeniosła się do Krakowa i zabrała się za tajne studia na tajnym UJ. Po wojnie przyjęto ją od razu na rok 3-ci, Jej koleżanka z grupy to Danuta Michałowska – poprzednia Heroina w naszej serii – jaki mały jest świat. Jej profesorem to Stanisław Pigoń⁷, Roman Ingarden⁸, Kazimierz Wyka⁹, Zenon Klemensiewicz¹⁰ i wielu innych. Stojąc na ramionach gigantów – widzi się szerzej¹¹. Mając takich nauczycieli i wychowawców Jadwiga miała podstawy, aby rozpocząć pracę naukową. Za mąż wyszła dnia 28 czerwca 1946r., zatem rok po zakończeniu wojny, za Adama Czachowskiego. Mieli dwie córki. Oczywiście tu też działała w harcerstwie. Oczywiście czy nie oczywiście – została zaaresztowana przez „służbę bezpieczeństwa”. To właśnie w harcerstwie poznała przyszłego męża. Zwolniona została jednak z więzienia za wstawiennictwem wpływowych znajomych. Oboje małżonkowie wycofali się z działalności w tej organizacji w 1949 roku, po zmianie zasad działania przeforsowanych przez komunistów.

Esej to esej, recenzja to recenzja – nie jest to streszczenie!!

Kilka słów o działalności naukowej

Droga naukowa kręta i niełatwa. Przenieśli się do Sulejówka. Stąd dojeżdżali do Warszawy, gdzie oboje dostali pracę. Strona 70: Bohaterka pisze iż dostała stypendium do Paryża w roku 1956, gdzie mieszkali Jej rodzice. Poznała

⁷ <https://ruj.uj.edu.pl/xmlui/handle/item/45232>; można kliknąć na link do artykułu o tym profesorze UJ, dnia 16 marca działał.

⁸ http://www.roman-ingarden.phils.uj.edu.pl/roman_ingarden.php; życiorys, nie z Wikipedii.

⁹ https://pl.wikipedia.org/wiki/Kazimierz_Wyka; teraz z Wikipedii.

¹⁰ https://pl.wikipedia.org/wiki/Zenon_Klemensiewicz; wybitny profesor, tak jak i poprzedni.

¹¹ Sir Isaac Newton said: <<If I have seen further it is only by standing on the shoulders of giants>>.

=====

wtedy „śmietankę” polskiej emigracji Józefa Czapskiego, Olę i Aleksandra Wattów, Jerzego Giedroycia¹² (1905-2000) – wydawcę „Kultury”, wizjonera politycznego postulującego niezależną Ukrainę, Litwę i Białoruś. Do Paryża Jadwiga wyjeżdżała jeszcze w sprawie kwerend w roku 1958 oraz 1962. W latach 1973-1974 prowadziła wykłady na Uniwersytecie Warszawskim. Inne wyjazdy zagraniczne to Lwów (Ukraina), Londyn oraz Lipsk. Na wyjazd do Londynu dostała stypendium Fundacji Kościuszkowskiej. Oczywiście wyjeżdżali wtedy i inni pracownicy IBL. Wiele dokumentów nie wróciło po wojnie do Polski, emigranci związani z Polskim Państwem na Zachodzie składali wszelkie swoje pamiątki w Szwajcarii, USA czy właśnie w Londynie.

Absolutną ciekawostką było dokumentowanie tygodnika wydawanego przez Niemców dla uwięzionych w oflagach o nazwie „Gazeta Ilustrowana” – pierwszy numer na Boże Narodzenie 1939... Archiwalne numery przechowywane są w Deutsche Bücherei w Lipsku. Autorka przeglądnęła całość – do roku 1944. Jak można się spodziewać było ono mało pocieszające dla uwięzionych. Delegacja do Lipska była na 2 tygodnie. Inną działalnością było zbieranie pieśni obozowych tworzonych przez uwięzionych Polaków...

- Praca magisterska: UJ Kraków – 1948 – promotor Stanisław Pigoń, pisała o Antonim Sygietyńskim¹³ jako krytyku teatralnym;
- Doktorat: IBL lub UW (nie można znaleźć informacji) na podstawie rozprawy „Gabriela Zapolska – monografia biobibliograficzna” - 1963 – promotor doc. Ewa Korzeniewska, (w 1966 roku praca ukazała się drukiem);
- Habilitacja: na podstawie rozprawy (opublikowanej w Warszawie w 1979r.) „Rozwój bibliografii literackiej w Polsce”, uzyskanie stopnia dr. hab. w roku 1981;
- Profesura w 1991¹⁴ roku.

¹² https://pl.wikipedia.org/wiki/Jerzy_Giedroyc; o działaczu emigracyjnym.

¹³ https://pl.wikipedia.org/wiki/Antoni_Sygiety%C5%84ski; ojciec innego Sygietyńskiego, Tadeusza – twórcy, organizatora zespołu MAZOWSZE.

¹⁴ Prezydentem RP był Lech Wałęsa w latach 1990-1995.

=====

Wszyscy współpracownicy wspominają Panią Profesor¹⁵ z uznaniem i rozrzewnieniem.

Polecam książkę, ale nie ma jej oczywiście w sklepach, można kupić bezpośrednio w IBL.

¹⁵ <https://nauka-polska.pl/#/profile/scientist?id=68905&k=m8xfm5>; informacja niepełna, wymieniony jest jeden doktorat. Kiedyś to wystarczało do dalszych awansów.

PUBLIKACJE BOHATERKI

{**pełny ich zestaw** znajduje się w omawianej książce}

1. CZACHOWSKA, Jadwiga. *Gabriela Zapolska: monografia bio-bibliograficzna*. Wydawnictwo Literackie, Kraków, 1966. // **doktorat wydany drukiem**//.
2. Czachowska, J., Szałagan, A. (2003). *Współcześni polscy pisarze i badacze literatury: słownik biobibliograficzny*. T. 8, Ste-V, Warszawa.
3. CZACHOWSKA, Jadwiga; DOROSZ, Beata. *Literatura i krytyka poza cenzurą, 1977-1989: bibliografia druków zwartych*. Wydawnictwo "Wiedza o Kulturze", 1991.
4. CZACHOWSKA, Jadwiga. *Rozwój bibliografii literackiej w Polsce*. Zakład Narodowy im. Ossolińskich, 1979.
5. http://bazhum.muzhp.pl/media/files/Biuletyn_Polonistyczny/Biuletyn_Polonistyczny-r1968-t11-n32/Biuletyn_Polonistyczny-r1968-t11-n32-s171-184/Biuletyn_Polonistyczny-r1968-t11-n32-s171-184.pdf;
w w/w pliku są też sprawozdania innych osób m.in. naszej Bohaterki;
Brzozowska, Mgr Teresa, Helena Kapeluś, and Instytut Badań Literackich PAN. "1. SPRAWOZDANIE Z WYJAZDU SŁUŻBOWEGO NA KONFERENCJĘ KARPACKA, W SMOLENICACH/SŁOWACJA, ČSR//11-13 IX 1967."
6. http://bazhum.muzhp.pl/media/files/Pamietnik_Literacki_czasopismo_kwartalne_poswiecone_historii_i_krytyce_literatury_polskiej/Pamietnik_Literacki_czasopismo_kwartalne_poswiecone_historii_i_krytyce_literatury_polskiej-r1997-t88-n4/Pamietnik_Literacki_czasopismo_kwartalne_poswiecone_historii_i_krytyce_literatury_polskiej-r1997-t88-n4-s235-240/Pamietnik_Literacki_czasopismo_kwartalne_poswiecone_historii_i_krytyce_literatury_polskiej-r1997-t88-n4-s235-240.pdf;

=====

INNE PUBLIKACJE

7. Poskuta-Włodek, Diana, and Mariola Szydłowska. "Sprawa" Słownika biograficznego teatru polskiego"/Jadwiga Czachowska, Diana Poskuta-Włodek, Mariola Szydłowska." *Pamiętnik Teatralny: czasopismo kwartalne poświęcone historii i krytyce teatru* 47.1/2 (185/186) (1998).
8. Żarcik pierwszy: jaką ocenę (w punktach) przyporządkowałyby obecny system dla pozycji nr 68 str. 29. (?)
9. Żarcik drugi: jaką ocenę (w punktach) przyporządkowałyby obecny system dla pozycji nr 112. (??)
10. SZAŁAGAN, Alicja. Cenzura PRL-owska we wspomnieniach profesor Jadwigi Czachowskiej. *Sztuka Edycji*, 2015, 7.1: 89-94. //można ściągnąć pdf-a przez scholargoogle//

ŚLADAMI BOHATERKI

Lwów
miasto dzieciństwa Bohaterki

Księgarnia w budynku
Politechniki Lwowskiej

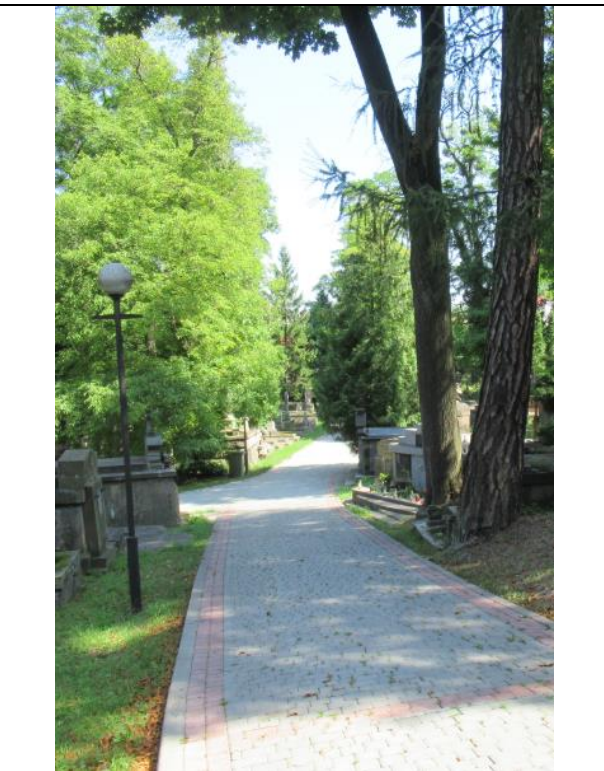

Budynek Uniwersytetu Lwowskiego im. Trasa Szewczenki

W dzisiejszym Lwowie

Na Cmentarzu Łyczakowskim

KRAKÓW

miasto studiów Bohaterki

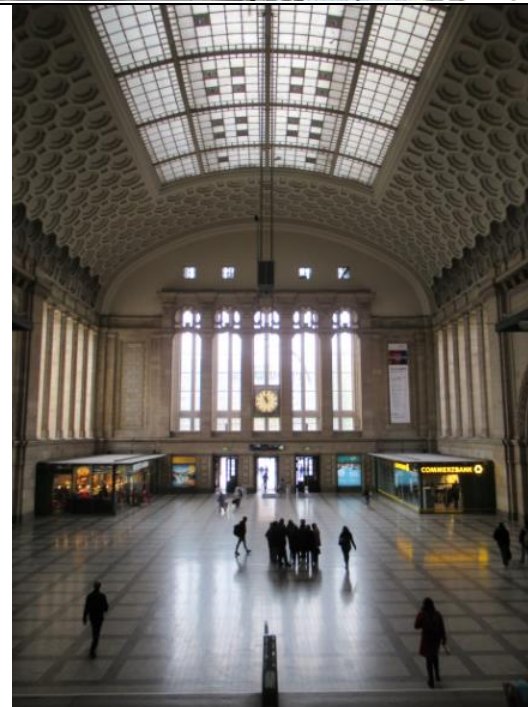
Obok, jeden z budynków UJ.
Powyżej, tablica na innym z nich.

LIPSK

miasto gdzie Bohaterka robiła kwerendę do swoich prac naukowych

Dworzec kolejowy w Lipsku, jest ogromny.

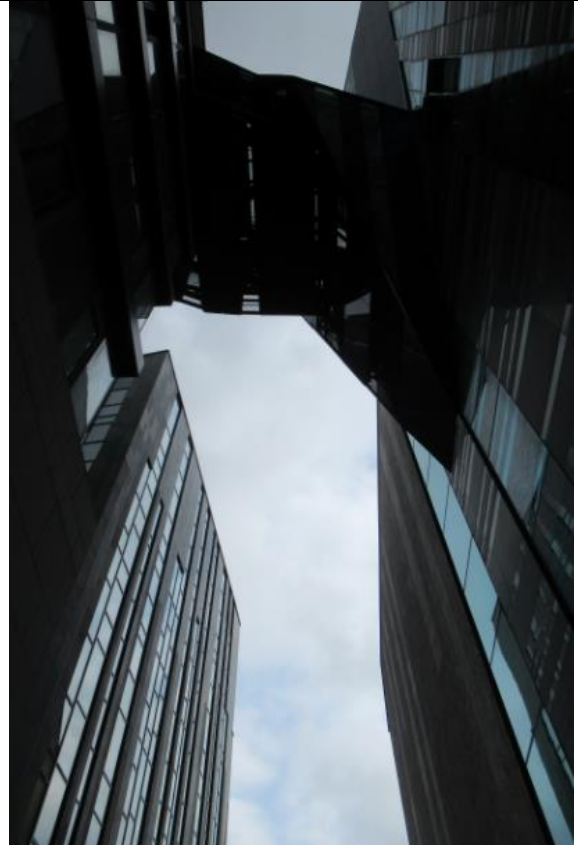

Obok: pomnik matematyka G.W. Leibniza

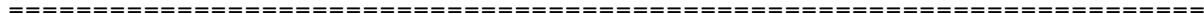

Uniwersytet w Lipsku, musiał być zburzony bombardowaniem, bo jest całkowicie nowy!!!

Pomnik w holu Sali Koncertowej,
która jest położona tuż obok
Uniwersytetu w Lipsku

Rzeźba na deptaku, w pobliżu Uniwersytetu w Lipsku.

WARSZAWA

miejsce pracy Bohaterki

ul. Nowy Świat 72

Pałac na Nowym Świecie w Warszawie, siedziba IBL¹⁶

Ulica Nowy Świat przechodzi w Krakowskie Przedmieście

Słynny kościół, z figurą Chrystusa,
strąconą na ziemię w czasie walk
w trakcie Powstania Warszawskiego,

widoczny w okien Instytutu...

Zdjęcia wykonał:
Stan Zawiślak

¹⁶ <https://ibl.waw.pl/>; Siedziba to Pałac Staszica, właściwie pałac Królewskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk – pałac w Warszawie znajdujący się u zbiegu Krakowskiego Przedmieścia i Nowego Światu.